

Kansanopistojen edelläkävijä monessa mielessä

Eero Ojanen (2010). **Asuuko henki lammessa? Oriveden opisto 1909–2009**, Kansanvalistusseura 2010, 304 s.

Silosofi ja tietokirjailija Eero Ojanen on tarttunut hänelle varsin tuttuun aiheeseen, onhan hän toiminut vuosien ajan opetustehtävissä Oriveden Opistossa. Vaikka Ojanen ei ole varsinainen historioitsija, täytyy tunnustaa, että itsekin historian tutkijan koulutuksen saaneena ja varsin paljon historiaa tutkineena ja kirjoittaneena tunsin teosta lukiessani melkein pä hienoista kateutta. Ojanen ei ole tyytynyt pelkkään historiikkiin, tapahtumien ja asioiden kuvaamiseen ja analyysiin, vaan hän on rakentanut Oriveden Opiston, erään maamme tunnetuimman ja merkittävimmän kansanopiston elävän satavuotisen kasvukertomuksen ”syksyn harmaudesta valoon”.

Itse kansanopiston vierellä kasvaneena ja neljännesvuosisadan kansanopistoa johtaneena sekä myös kirjoittajana muutama kerran kuunnelleena koin erityistä paloa teokseen tarttumiseen. Useimmiten historiategoksen lukeminen on enemmän ja vähemmän selailevaa ja harppovaa, mutta ensi sivuista lähtien Oriveden Opiston tarina otti mukaansa. Kirja oli luettava kanteskanteen.

Oriveden Opiston perustamisen ja vaatimaton alkua oli enemmän sääntö kuin poikkeus kansanopistojen vaiheissa. Opiston liikkeelle-panevana voimana oli useimpien ensimmäisten kansanopistojen tapaan alueelta

kotoisin ollut Helsingin yliopiston opiskelijakunta, tässä tapauksessa Hämmäläis-Osakunta. Lähdettiin kunniahimoisesti tarjoamaan maaseudun nuorille oppia ja valmennusta tulevaan elämään.

Ensimmäiset vuodet väliaikaisissa ja vaatimattomissa tiloissa eivät estäneet elävän hengen ja innostuksen luomista opiston kantavaksi voimaksi. Asiastaan innostuneet opettajat herättivät ”elävän sanan” avulla oppilaisiinsa tuota kipinää. Oppiaineet palvelivat ennen kaikkea maalaistalon isännän ja emännän tehtäviin valmistautumista. Teoria-aineissa varsinkin Suomen historiolla oli keskeinen asema. Sen kautta luotiin isänmaallista henkeä. Opiston kasvatit tulivat olemaan usein yhteisöissään keskeisiä toimijoita, sillä he saivat erilaisiin luottamustehtäviin koulutusta opiston maamiesseuras- sa, emäntäseuras- sa ja jopa ”Honkalan kunnassa”.

Alusta alkaen opiston muodostamassa tiiviissä yhteisössä muodostui elämänikäisiä ystävyyssuhteita. Kansanopistovuosi oli monelle elämän yksi kohokohta, jota muisteltiin elämän loppuun saakka. Jos syksyllä oli oltu vieraita, niin keväällä eroaminen oli monelle hyvin haitteaa. Oriveden Opiston päättäjät saivat jossain vaiheessa nimen ”itkuillanvietto”.

Oriveden Opiston henkilökunta, etenkin opettajat olivat to-

della monitaitoisia yleismiehiä ja - naisia. Varsinkin johtajajärjestökunnat ja koko perheet elivät päivästä ja vuodesta toiseen kiinteästi opiston arjessa ja pyhässä. Opiston vähin erin suurella vaivalla ja rohkeudella kohonnut päärakennus mainittiin 1920-luvun lopulla olleen Pohjoismaiden suurin yli 80 huonetta sisältänyt noin 3000 neliön laajuinen asuttu puurakennus. Koko opiston alue rakentui vähitellen näyttäväksi ja viihtyisäksi kokonaisuudeksi tekolampineen.

Oriveden Opisto toimi edelläkävijänä suomalaisille kansanopistoille monella tavalla. Ns. toisvuotisen kansanopiston nimi muutettiin virallisesti kansankorkeakouluksi jo vuonna 1928. Opintojen rakenteeseen ja etene- miseen ryhdyttiin hakemaan yliopistomaista luonnetta ja myös sisältöä. Jo 1910-luvulla alkanut kesäopiskelu kotitalouskurseineen sai uuden ulottuvuuden, kun 1930-luvun lopulla opistolla saattoi parina vuonna suorittaa kasvatusopin approbatur- ja jopa cum laude -arvosanan. Sotien jälkeen opiston ja Yhteiskunnallisen Korkeakoulun välille muodostui toimiva suhde.

Keväällä 1946 opisto siirtyi yli vuosikymmenen miettimisen jälkeen Kansanvalistusseuran omistukseen. Opiston komean päärakennuksen tuhoutuminen rajussa tulipalossa maaliskuussa 1950 ja juhlasalisiiven palo syksyllä 1971 eivät vieneet uskoa opiston kehittämiseen. Opiston toiminta laajeni entistä voimakkaammin taiteiden alueelle ja

sen koulutuksen arvostus kohosi. Musiikki Klemetti-opistoi- neen, kirjoittaminen Topelius-akatemiaoikein, teatteri, kuvatai- teet ja moniaiheiset seminaarit vetivät harrastajia oppimaan ja arvotettuja ammattilaisia opetta- maan vuodesta toiseen Oriveden opistolle. Kesätoiminta kasvoi 1960-luvulta lähtien maan rajo- jen ulkopuolellakin tunnetuksi ja tunnustetuksi Oriveden Suvek- si.

Eero Ojanen kykenee häm- mästyttävän kiehtovasti nivo- maan Oriveden opiston ja ympä-

röivän yhteiskunnan kehityksen toisiinsa. Samalla kun muodos- tuu elävä ja samalla analyttinen kuva opiston toiminnasta ja ke- hityksestä, piirtyy kuva Suomen kansan vaiheista viimeisen vuo- sisadan varrella. Oriveden opis- ton yhteisö on elänyt niin työs- sään ja juhlassaan kuin myös iloissaan ja suruissaan eräänlai- sena pienoismallina yhteiskun- nastamme. *Jenni Noposen* graa- finen suunnittelu tarkasti valit- tuine ja tekstiä entisestään elä- vöittävine lukuisine aukeaman tai sivun laajuisine kuvineen

rohkaisee tarttumaan kirjaan.

Eero Ojanen päättä Oriveden Opiston 100-vuotisen tarinan puhuttelevasti: ”Ihme opisto – sekin olisi sopinut tämän kirjan nimeksi. Myös lampi on hiljan kunnostettu, Vesi on puhdasta. Tuuli käy, henki kulkee – tiedon, luomisen ja elämisen henki. Niin jatkuu tämä tarina.”

Voiko sen paremmin sanoa!

Jorma Keränen

Lumon luonto: tohtoroitumisen imua jäljittämässä

Väitöskirjan lumo. Tohtoriksi valmistumisen vaiheet sekä sen tuki ja ohjaus.

Toim. Kaarina Määttä. Lapin yliopistokustannus 2009.

Väitöskirjan tekijöiden ko- kemukset ovat viime vuosina al- kaneet löytää tiensä kirjojen si- vuille. Aiemmin ne on ollut tapa- na piilottaa visusti julkisuuden kat-seilta. Vain väitöskirjojen esi- puheista on saanut osviittaa, millaisia tuskan ja ilon kyynelei- tä väittelijän taipaleella on vuo- datettu. Kiittelyistä on voinut päätellä, ketkä ovat tukeneet, ketkä uhrautuenkin kannusta- neet.

Väitöskirjan lumo on lappi- laisten ja naisten kirja, jossa ava- taan sitä, mikä vetää väitöskir- jan kimppeeseen, mikä saa ponnis- telemaan osaamisensa ja jaksami- sensa ääri rajoille. Se kertoo yli 30 vuotta Lapin yliopistossa työskennelleen professori Kaarina Määttä ohjauksessa väitös- kirjaansa tehneiden naisten ko-

kemuksista, mutta äänen ovat kirjassa saaneet myös väittelijöi- den läheiset. Työnantajan näkö- kulma väittelijän prosessiin on niin ikään nostettu esiin.

Koska antologian on tarkoi- tus tukea tulevia väittelijöitä ja heidän ohjaajiaan, kirjaan on sisällytetty paitsi Määttän artikkeli väitöskirjaohjauksen pedagogii- kasta myös esitarkastajan ja vastaväittäjän roolia ja tehtäviä kä- sittelevät luvut. Lisäksi Lapin yli- opiston entinen ja nykyinen rehtori sekä Kemi-Tornion ammatti- korkeakoulun rehtori kirjoittavat väitöskirjojen merkityksestä painottaen yliopiston roolia alueel- lisena vaikuttajana ja asiantun- tijuuden rakentajana.

Kirjassa suitsutetaan Kaarina Määttä ohjaajana, ja kiitokset hän varmasti ansaitseekin. Mää-

tän ohjauksessa valmistui en- simmäinen kasvatustieteen tohtori 2002, ja syksyllä 2009 hän oli toiminut kustoksena jo 30 kertaa. Määttä on kohottanut Lapin yli- opiston väitöstilastoja: KOTA- tietokannan mukaan Lapin yli- opistossa vuonna 2005–09 väi- tteilleitä oli yhteensä sata, joista kasvatustieteilijöitä 40. Eli kas- vatustieteen väitöksistä suurin osa on syntynyt Määttän ohja- uksessa. Määttän tuotteliaisuutta ei kummastele, kun lukee hä- nen näkemyksiään ohjaussuh- teesta ja hänen ohjattaviensa ylistystä. Näin innostavia ja tu- kevia ohjaajia eivät läheskään kaikki väitöstensä parissa pin- nistelevät varmasti löydä.

Tarinaansa kertovat väittelijät ovat yhtä lukuun ottamatta nai- sia. Kasvatustieteen väittelijöistä Lapissa aikana, jota kirja kä- sittelee, on muutoinkin valtaosa ollut naisia (85 %). Kirjoittajat ovat kasvatustieteen viroissa työ-